

Záverečná karta projektu

Názov projektu Evidenčné číslo projektu **APVV-15-0369**

Asociačná dohoda EÚ s Ukrajinou a cezhraničná spolupráca medzi Slovenskom a Ukrajinou: dôsledky a príležitosti

Zodpovedný riešiteľ **doc. PhDr. Alexander Duleba, CSc.**

Príjemca **Prešovská univerzita v Prešove - Filozofická fakulta**

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Inštitút politológie, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Karelian Institute, University of Eastern Finland (Fínsko) - konzultovanie metodológie použitej v rámci empirického výskumu, recenzovanie finálnych výstupov projektu;
Katedra politológie a verejnej správy Fakulty spoločenských vied Užhorodskej národnej univerzity (Ukrajina) - spolupráca pri zbere empirických dát na regionálnej a lokálnej úrovni.

Udelené patenty/podané patentové prihlášky, vynálezy alebo úžitkové vzory, ktoré sú výsledkami projektu

Netýka sa tohto projektu

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

V rámci projektu bolo vypracovaných 21 vedeckých štúdií, ktoré tvoria obsah 4 hlavných publikačných výstupov projektu (recenzované zborníky):

DULEBA, A. (ed.) Cross-Border Cooperation between Slovakia and Ukraine: Volume I: Impact of the EU relations with Ukraine. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-2348-4.

DULEBA, A. (ed.) Cross-Border Cooperation between Slovakia and Ukraine: Volume II: Impact of intergovernmental relations. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-2349-1.

SZÉKELY, G. (ed.) Cross-Border Cooperation between Slovakia and Ukraine. Volume III: Policies and practices of regional and local actors. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-2350-7.

LAČNÝ, M. - POLAČKOVÁ, A. (eds.) Cross-Border Cooperation between Slovakia and Ukraine. Volume IV: Perceptions of local and regional actors. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-555-2351-4).

Recenzné posudky na hlavné publikačné výstupy projektu boli vypracované poprednými odborníkmi v oblasti výskumu vonkajších vzťahov EÚ, výskumu hraníc a cezhraničnej spolupráce: prof. James W. Scott (Karelian Institute, University of Eastern Finland), prof. Myroslava Lendel (Fakulta sociálnych vied, Užhorodská národná univerzita), prof. Robert Ištók (Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita), assoc. prof. Jussi

Laine (Karelian Institute, University of Eastern Finland), assoc. prof. Laure Delcour (College of Europe, Bruges Campus), Dr. Andriy Tyushka (College of Europe, Natolin Campus) a assoc. prof. Jurij Ostapec (Fakulta sociálnych vied, Užhorodská národná univerzita). Zborníky boli prijaté do tlače vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity v decembri 2019. 4 z uvedených 21 vedeckých štúdií svojim rozsahom (viac než tri autorské hárky) spĺňajú kritéria pre ich kategorizáciu v publikačnej evidencii ako vedecké monografie:

DULEBA, A. 2019. Institutional framework for Ukraine's relations with the EU: limits and opportunities for Slovak-Ukrainian cross-border cooperation. In: DULEBA, A. (ed.) Vol. I.

DULEBA, A.: Slovak – Ukrainian relations: policies, perceptions, and practices. In: DULEBA, A. (ed.) Vol. II.

LAČNÝ, M. - SZÉKELY, G. - CIRNER, M.: Empirical research on perceptions of local CBC actors. In: LAČNÝ, M. - POLAČKOVÁ, A. (eds.) Vol. IV.

POLAČKOVÁ, A. - SZÉKELY, G. - CIRNER, M.: Empirical research on perceptions of regional CBC actors. In: LAČNÝ, M. - POLAČKOVÁ, A. (eds.) Vol. IV.

Počas projektového obdobia (2016-2019) členovia riešiteľského tímu vyprodukovali ďalších 55 publikácií súvisiacich s riešením výskumných úloh projektu. Medzi najvýznamnejšie patria 4 vedecké články – 2 v domácich a 2 v zahraničných indexovaných časopisoch (WoS, SCOPUS):

DULEBA, A. – JANUV, L. 2017: Slovensko-ukrajinské vzťahy v energetickej politike: ponaučenia zo starých chýb//Slovak-Ukrainian relations in energy policy: Learning lessons from old mistakes. *Politické vedy*, Vol. XX, No. 1, s. 80-104. ISSN 1335-2741.

POLAČKOVÁ, A. – MARCHEVSKÝ, O.: (Un)controlled border: conditions for controlling legal migration on the Slovak-Ukrainian section of the Schengen border from the perspective of the Slovak Republic border guards. In: *Folia Geographica*, ISSN 1336-6157 (v recenznom konaní).

CIRNER, M. – MARADYK, N.: Einfluss des militärpolitischen Konflikts in der Ukraine auf die Migrationsprozesse in EU-Länder (am Beispiel Transkarpatiens). *Osteuropa*, ISSN 25093444 (v recenznom konaní).

DULEBA, A.: Differentiated integration: A Comparative analysis of Ukraine's Association Agreement with the EU. *East European Politics and Societies*, ISSN 08883254 (v recenznom konaní).

Čiastkové výsledky projektu boli prezentované na 2. svetovej konferencii Asociácie pre výskum prihraničných území (Association for Borderland Studies - ABS) ktorá združuje odborníkov v oblasti výskumu hraníc a cezhraničnej spolupráce z celého sveta. 2. svetová konferencia ABS (2nd ABS World Conference 2018) s názvom Border-Making and its Consequences: Interpreting Evidence from the „Post-Colonial“ and „Post-Imperial“ 20th Century sa konala vo Viedni (University of Vienna) a Budapešti (Central European University) v dňoch 10.-14. júla 2018. Vedúci riešiteľského tímu A. Duleba v paneli Session 11C1. GT-7 Eastern Europe: Eastern Dimension of EU Actorness I predniesol prednášku na tému The Potential and Limits of Ukraine's Association with the EU, v ktorej prezentoval priebežné výsledky z výskumu. Video z rokovania panelu je verejne prístupné: ABS World 2018 Global Track 6 - Eastern Europe: Eastern Dimension of EU Actorness I. Link: <https://www.youtube.com/watch?v=gKL8kvF8xaU&feature=youtu.be>. Členovia riešiteľského tímu M. Lačný, A. Polačková a M. Cirner na konferencii prezentovali čiastkové výstupy z výskumu v paneli Session 11D7 Building Capacity for Transborder Regional Development: Lessons Learned and Next Steps II v spoločnej prednáške na tému EU-Ukraine Association Agreement and the Slovak-Ukrainian crossborder cooperation: impacts and opportunities. Riešiteľský tím predstavil hlavné zistenia z projektového výskumu na medzinárodnej vedeckej konferencii s názvom EU – Ukraine Association Agreement: Implications for the Slovak-Ukrainian Cross-Border Cooperation. Ten Years of the Eastern Partnership: Achievements and Prospects, ktorá sa konala v Prešove (Dvorana Evanjelického kolégia), 21.-23. októbra 2019 za účasti popredných expertov v oblasti vzťahov EÚ s krajinami Východného partnerstva a výskumu hraníc zo 7 krajín (Bulharsko, Maďarsko, Fínsko, Francúzsko, Poľsko, Veľká Británia a Ukrajina), vrátane zástupcu Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre susedskú politiku a politiku rozširovania (DG NEAR). Diskusia na konferencii umožnila prvú oponentúru výsledkov výskumu v konfrontácii s poprednými odborníkmi zo zahraničia i Slovenska, rovnako ako i odborníkmi z praxe, ktorí majú konkrétne skúsenosti z realizácie projektov cezhraničnej spolupráce na slovensko-ukrajinskej hranici.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu majú vedecké i spoločenské uplatnenie. Výskum uskutočnený v rámci projektu prispel do najnovšieho medzinárodného vedeckého výskumu hraníc (border studies) a cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ. Od rozšírenia EÚ v roku 2004 sa uskutočnilo niekoľko veľkých medzinárodných výskumných projektov financovaných prostredníctvom rámcových programov EÚ pre podporu technologického rozvoja a vedeckého výskumu, ktoré sa venovali skúmaniu cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ: EXLINEA (2003-2006), EUDIMENSIONS (2006-2009), EUROCOCODE (2010-2014), EUROBORDERREGIONS (2011-2015) a EUBORDERSCAPES (2012-2016). Medzinárodné konzorciá združujúce desiatky vedeckých inštitúcií z EÚ a susedných krajín uskutočnili výskum cezhraničnej spolupráce na 9 „národných“ úsekoch vonkajšej hranice EÚ, avšak, slovensko-ukrajinská hranica nebola do tohto výskumu zahrnutá. Vo výskume sme aplikovali metodológiu PPP (Policies, Practices, Perceptions), ktorú vypracovali odborné tímy vo vyššie uvedených medzinárodných projektoch pod vedením prof. Jamesa W. Scotta (v súčasnosti pôsobí na Karelian Institute, University of Eastern Finland). Metodológia PPP vychádza z teórie štruktúry politickej príležitosti, ktorá bola adaptovaná pre potreby výskumu cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici prof. J.W. Scottom. Predmetom výskumu sú exogénne faktory na troch úrovniach (nadnárodná: EÚ – susedná krajina, národná: členská krajina EÚ – susedná krajina a regionálna/lokálna: regionálni a lokálni aktéri), ktoré vytvárajú príležitosti a prekážky pre rozvoj cezhraničnej spolupráce. Na každej úrovni sú predmetom výskumu politiky, prax a percepcie aktérov, ktorú spoluvytvárajú agendu vzťahov (spolupráce/konfliktu).

Vzhľadom na využitie rovnakej metodológie výskumu, náš projekt zaplnil existujúcu medzeru v komparatívnom medzinárodnom výskume cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ a prispel k ďalším poznatkom, ktoré umožňujú porovnanie zistení z našej prípadovej štúdie o cezhraničnej spolupráci na slovensko-ukrajinskej hranici s výskumom na iných úsekoch vonkajšej hranice EÚ. Náš výskum potvrdil jedno z hlavných zistení z prechádzajúceho výskumu, t.j. že ponuka EÚ pokiaľ ide o podporu cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici je univerzálna a rovnaká v zmysle vytvárania príležitostí pre cezhraničnú spoluprácu, avšak, rozdiely vyplývajú z rozdielnej kapacity regionálnych a lokálnych aktérov ponúkané príležitosti využívať.

Originálnym vedeckým prínosom nášho projektu do rozvoja border studies, vrátane príspevku do konceptualizácie teórie štruktúry politickej príležitosti a z nej vyplývajúcej metodológie PPP pre výskum cezhraničnej spolupráce na vonkajších hraniciach EÚ, je skutočnosť, že sme rozšírili výskum kľúčového exogénneho faktora vytvárajúceho príležitosti pre cezhraničnú spoluprácu regionálnych a lokálnych aktérov na vonkajšej hranici – Európsku politiku susedstva a Východné partnerstvo (ktorá bola predmetom doterajšieho výskumu vo vyššie uvedených medzinárodných projektoch) – o výskum dopadov Asociačnej dohody Ukrajiny s EÚ, ktorá je hlavným výsledkom Východného partnerstva a rokovaní medzi EÚ a Ukrajinou počas posledných niekoľkých rokov. Identifikácia príležitostí, ktoré prináša asociačná dohoda medzi EÚ a Ukrajinou pre rozvoj cezhraničnej spolupráce medzi Slovenskom a Ukrajinou, ale i Poľskom a Ukrajinou, Maďarskom a Ukrajinou a Rumunskom a Ukrajinou, doteraz nebola predmetom výskumu cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ. Ide o relatívne nový politický vývin, ktorý doteraz ešte nebol predmetom skúmania na inom úseku vonkajšej hranice EÚ, samozrejme, môže byť skúmaný iba na úsekoch hraníc Ukrajiny s členskými krajinami EÚ (Poľsko, Slovensko, Maďarsko a Rumunsko). Naše zistenia potvrdzujú, že dopad asociačnej dohody – najmä jej časti „Hlboká a komplexná dohoda o zóne voľného obchodu“ (Deep and Comprehensive Free Trade Area - DCFTA) bude porovnateľný s pozitívnymi dopadmi dohody NAFTA (1986) na rozvoj cezhraničnej spolupráce na hraniciach USA s Kanadou a Mexikom a Dohody o jednotnom trhu (Single European Act 1987) pre rozvoj cezhraničnej spolupráce na vnútorných hraniciach Európskych spoločenstiev a EÚ (od roku 1993). Vedeckú relevantnosť nášho výskumu potvrdzuje skutočnosť, že prof. James W. Scott sa stal jedným zo zahraničných recenzentov publikačných výstupov nášho projektu a zúčastnil sa na medzinárodnej vedeckej konferencii v Prešove (21.-23.10.2019), na ktorej sme predstavili zistenia z nášho výskumu. Hlavné publikačné výstupy z projektu zašleme adresne na všetky vedúce vedecké pracoviská, ktoré sa venovali doterajšiemu výskumu cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ v rámci vyššie uvedených medzinárodných

projektoch od rozšírenia EÚ v roku 2004: Karelian Institute of the University of Eastern Finland in Kuopio (Fínsko), Nijmegen Centre for Border Research (Nijmegen University, Holandsko), Centre for International Borders Research (Queen's University of Belfast, Írsko), Leibniz-Institute for Regional Development and Structural Planning (Nemecko), University of Birmingham (Veľká Británia), College of Europe (Bruges - Natolin) a ďalším. Publikáčny výstup sprístupníme i prostredníctvom internetovej stránky Association for Borderland Studies a ResearchGate. Keďže náš výskum dopĺňa existujúci medzinárodný výskum prostredníctvom komparatívnej štúdie o slovensko-ukrajinskej hranici, predpokladáme záujem o spoluprácu zo strany zahraničných partnerov a očakávame i ich ohlasy na výsledky nášho výskumu.

Výsledky projektu majú i praktické spoločenské uplatnenie. Identifikovali sme príležitosti a prekážky pre rozvoj cezhraničnej spolupráce na slovensko-ukrajinskej hranici, ktoré vyplývajú z politik EÚ a jej vzťahov s Ukrajinou, vrátane dopadov implementácie asociačnej dohody, vládnych politik a vzťahov medzi SR a Ukrajinou, a nakoniec i schopnosti regionálnych a lokálnych aktérov slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce využívať existujúce a nové príležitosti resp. prekonávať prekážky vyplývajúce z vyvíjajúcich sa vzťahov EÚ a SR s Ukrajinou a následne i meniaceho sa charakteru režimu fungovania slovensko-ukrajinskej hranice. Na základe zistení sme vypracovali politické odporúčania pre aktérov na všetkých troch úrovniach výskumu s cieľom prekonať identifikované problémy a využiť identifikované príležitosti pre rozvoj slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce. Každý zborník obsahuje záverečnú časť (Policy considerations), ktorá sumarizuje hlavné zistenia z výskumu na príslušnej úrovni a formuluje politické odporúčania pre aktérov cezhraničnej spolupráce na regionálnej a lokálnej úrovni (Prešovský samosprávny kraj, Košický samosprávny kraj, Zakarpatská oblasť Ukrajiny), národnej (vlády SR a Ukrajiny) i nadnárodnej úrovni (EÚ – Európska komisia). Identifikácia príležitostí pre rozvoj cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou je praktickým prínosom nášho výskumu na všetkých troch skúmaných úrovniach, a predovšetkým, pre regionálnych a lokálnych aktérov v Prešovskom a Košickom samosprávnom kraji i Zakarpatskej oblasti Ukrajiny, ktorí majú záujem o rozvoj cezhraničnej spolupráce na slovensko-ukrajinskej hranici.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Výskumný projekt splnil všetky pôvodne stanovené ciele, vrátane identifikácie príležitostí a prekážok pre ďalší rozvoj cezhraničnej spolupráce na slovensko-ukrajinskej hranici, ktoré vyplývajú z implementácie asociačnej dohody Ukrajiny s EÚ. Vypracovali sme politické odporúčania pre vládu SR a úrady Prešovského a Košického samosprávneho kraja s cieľom využiť príležitosti pre ďalší rozvoj cezhraničnej spolupráce s Ukrajinou. Vo výskume sme testovali teóriu štruktúry politickej príležitosti (TŠPP) a aplikovali metodológiu PPP (Policies, Practices, Perceptions) pre výskum aktérov a faktorov na troch úrovniach (nadnárodná, národná a regionálna/lokálna), ktoré ovplyvňujú cezhraničnú spoluprácu na vonkajšej hranici EÚ, v súlade s postupmi uplatňovanými v aktuálnom medzinárodnom výskume cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ. Hlavný vedecký prínos projektu spočíva vo vypracovaní prípadovej štúdie o cezhraničnej spolupráci na slovensko-ukrajinskej hranici, ktorá doteraz nebola predmetom medzinárodného výskumu a príspevku do rozvoja konceptualizácie TŠPP o rozšírený výskum exogénneho faktora vytvárajúceho príležitosti pre rozvoj cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ s Ukrajinou, t.j. o vplyv asociačnej dohody, ktorý takisto nebol doteraz predmetom medzinárodného výskumu. Vďaka projektu sme nadviazali spoluprácu so špičkovým vedeckým pracoviskom, ktoré je lídrom výskumu cezhraničnej spolupráce na vonkajšej hranici EÚ - Karelian Institute, University of Eastern Finland. Projekt významne posilnil vedecko-výskumnú i vzdelávaciu profiláciu Inštitútu politológie Prešovskej univerzity v oblasti výskumu hraníc (border studies).

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v anglickom jazyku (max. 20 riadkov)

The research project met all the originally stated objectives, including identification of opportunities and obstacles for the further development of cross-border cooperation on the Slovak-Ukrainian border resulting from the implementation of the Ukraine-EU Association Agreement. We have drawn up political recommendations for the Government of SR and

the authorities of the Prešov and Košice Self-Governing Regions with the aim to take advantage of opportunities for further development of cross-border cooperation with Ukraine. In the research, we tested the Structure of Political Opportunity Theory (SPOT), including the PPP (Policies, Practices, Perceptions) methodology into research of actors and factors at three levels (supranational – EU, national and regional/local) that influence cross-border cooperation at the EU external border in line with the methodological approaches applied in the current international research on cross-border cooperation at the EU's external border. The main scientific contribution of the project includes the elaboration of a case study on cross-border cooperation on the Slovak-Ukrainian border, which has not been the subject of international research as yet as well as to the conceptualization of SPOT by extending research into exogenous factors and namely the impact of the Association Agreement, which also has not yet been the subject of international research. Thanks to the project, we have established cooperation with the Karelian Institute at the University of Eastern Finland, which is the leading research institution in the field. The project significantly strengthened the research profile of the Institute of Political Science of the University of Prešov in the field of border studies.